

HE 89/2024 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annetun lain 2 ja 10 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annettua lakia.

Esityksen mukaan eri viranomaisten tiedonsaantioikeuksia rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä lisättäisiin. Lisäksi esityksessä korjattaisiin lakiin jäänyt teknisluontoinen virhe.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2025.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta ja suhde hallitusohjelmaan	3
1.2 Valmistelu	3
2 Nykytila ja sen arviointi	3
2.1 Viranomaisten tiedonsaantioikeudet rakennettua ympäristöä koskevista salassapidettävistä tiedoista	3
2.2 Verohallinnon tiedonsaantioikeudet rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä	4
2.3 Tilastokeskuksen tiedonsaantioikeudet rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä	5
3 Tavoitteet	6
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	6
4.1 Keskeiset ehdotukset	6
4.2 Pääasialliset vaikutukset	6
4.3 Vaikutukset viranomaisten toimintaan	6
4.3.1 Vaikutukset valtion viranomaisiin	6
4.3.2 Vaikutukset Ahvenanmaahan	7
4.4 Tietoyhteiskuntavaikutukset	7
4.4.1 Tiedonhallinnan muutosvaikutukset	7
4.4.2 Vaikutukset yksityisyyden ja henkilötietojen suojaan	7
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	7
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset	7
6 Lausuntopalaute	8
7 Säännöskohtaiset perustelut	9
8 Voimaantulo	11
9 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	11
9.1 Ehdotuksen kannalta keskeiset perusoikeudet	11
9.2 Yksityisyyden suoja	11
LAKIEHDOTUS	15
Laki rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta	15
LIITE	17
RINNAKKAISTEKSTI	17
Laki rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta	17

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta ja suhde hallitusohjelmaan

Eduskunta hyväksyi lain rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä (431/2023) 24.2.2023 ja laki vahvistettiin 23.3.2023. Laki tuli voimaan 1.1.2024. Lain voimaantulon jälkeen havaittiin tarve selvittää salassapidettävien tietojen siirtoon liittyviä oikeuksia Suomen ympäristökeskuksen (Syke) ja muiden viranomaisten välillä, jotta tiedonkulku viranomaisten välillä ja muiden viranomaisten lakisääteiset tehtävät eivät häiriintyisi.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman (2023) kohdan 6.4 mukaan hallitus edistää tiedon liikkumista julkishallinnon eri tietojärjestelmien välillä. Samalla tunnistetaan ja puretaan julkisten tietovarantojen hyödyntämisen ja jakamisen tarpeettomat oikeudelliset esteet yksityisyyden suoja huomioiden.

1.2 Valmistelu

Esitys on valmisteltu virkатыönä ympäristöministeriössä. Valmistelun aikana ympäristöministeriö pyysi muilta ministeriöiltä tietoja niistä viranomaisista, joiden tiedonsaantioikeuksia rakennetun ympäristön tietojärjestelmän tiedoista tulisi tarkistaa. Ympäristöministeriö sai pyynnön tarkentaa tiedonsaantioikeuksia maa- ja metsätalousministeriöltä, opetus- ja kulttuuriministeriöltä, sisäministeriöltä, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriöltä sekä valtiovarainministeriöltä.

Hallituksen esityksen valmisteluasiakirjat ovat julkisessa palvelussa osoitteessa <https://ym.fi/hankesivu> tunnuksella YM050:00/2023

Hallituksen esitys on tarkastettu oikeusministeriön laintarkastusyksikössä.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1. Viranomaisten tiedonsaantioikeudet rakennettua ympäristöä koskevista salassapidettävistä tiedoista

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmässä käsitellään rakentamista ja alueidenkäyttöä koskevia tietoja. Näiden tietojen joukossa on myös viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (*julkisuuslaki*, 621/1999) 24 § 1 momentin perusteella salattuja tietoja. Rakennettuun ympäristöön kohdistuvat tiedon salassapitotarpeet kytkeytyvät yleensä yksittäisen rakennuksen tietoihin, joita salataan pääasiassa julkisuuslain 24 § 1 momentin 7 kohdan perusteella.

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmässä ei saa käsitellä arkaluonteista henkilötietoa (laki rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä (431/2023) 2 § 3 momentti) tai puolustustarkoitusta varten tapahtuvan alueidenkäytön suunnittelua ja rakentamista koskevia salassapidettäviä tietoja, kun on kysymys 1) Puolustusvoimien lakisääteisten tehtävien toteuttamiseen tai tukemiseen tarkoitettuja alueita koskevien tietojen käsittelystä, jos näitä koskee

Puolustusvoimien määrittämä salassapitotarve tai Puolustusvoimien lakisääteisten tehtävien toteuttamiseen tai tukemiseen tarkoitettuja tiloja, rakennuksia ja infrastruktuuria koskevia tietoja.

Arkaluonteisilla tiedoilla tarkoitetaan luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/679 (*yleinen tietosuojasetus*) 9 artiklan mukaisia erityisiä henkilötietoryhmiä koskevia tietoja sekä valtiosääntöisesti arkaluonteisia tietoja, kuten rikostuomioihin ja rikoksiin liittyviä tietoja.

Viranomaisten tiedonsaantioikeudet salassapidettäviin tietoihin rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä perustuvat joko lakiin rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä (lain 10 §) tai viranomaisia koskeviin erityislakeihin (esimerkiksi laki yleisestä asumistuesta 42 § 938/2014).

Rakennetun ympäristön osalta viranomaisten tiedonsaantioikeudet perustuvat usein lainsäädäntöön, jossa sallitaan salassa pidettävien tietojen luovutus Digi- ja väestötietoviraston ylläpitämästä väestötietojärjestelmästä tai muusta viranomaisen ylläpitämästä tietojärjestelmästä. Rakennetun ympäristön tietojärjestelmän ylläpito on Suomen ympäristökeskukselle uusi tehtävä eikä muussa lainsäädännössä ole aiemmin annettu tiedonsaantioikeuksia muille viranomaisille Suomen ympäristökeskuksen tiedoista, minkä vuoksi monilla valtion viranomaisilla ei ole mahdollisuutta saada salassapidettäviä tietoja Suomen ympäristökeskukselta tai sen ylläpitämistä tietovarannoista.

Rakennettua ympäristöä koskevaa tietoa käsitellään vaihtelevin käytäntein, eikä yhtenäistä toimintatapoja tietojen käsittelyn tai tietojen julkisuuden osalta ole. Tämä on johtanut siihen, että osa viranomaisista määrittelee eri perustein tietoja salassapidettäväksi. Rakennetun ympäristön tietojärjestelmän osalta tämä ilmenee siten, että Suomen ympäristökeskuksessa on määritelty tietoa salaiseksi, jolloin usealla viranomaisella ei ole mahdollisuuksia saada tietoja, joita ne ovat saaneet aikaisemmin erityislainsäädäntöön tai tiedon julkisuuden vuoksi ilman rajoituksia. Esimerkki tällaisesta tiedosta on vedenottamoihin liittyvät paikkatiedot, joita ei ole määritelty joissain valtion viranomaisissa salassapidettäväksi.

Vedenottamoihin liittyviä paikkatietoja käytetään esimerkiksi Maanmittauslaitoksen toiminnassa. Maanmittauslaitos on saanut näitä tietoja tähän asti Digi- ja väestötietovirastolta.

Digi- ja väestötietovirasto on luopumassa rakennetun ympäristön tietojen luovuttamisesta ns. ”perättäistoimituksina” vuoden 2024 aikana. Vuoden vaihteen jälkeen, näitä tietoja saisi lähtökohtaisesti vain rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä, josta tehtävien kannalta välttämättömiä salassapidettäviä tietoja saavat vain muutamat viranomaiset.

2.2 Verohallinnon tiedonsaantioikeudet rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä

Verohallinnon tiedonsaantioikeuksista eri viranomaisilta säädetään laissa verotusmenettelystä (1558/1995), eli *veromenettelylaissa*. Lain 18 §:ssä on säädetty viranomaisen yleisestä tiedonantovelvollisuudesta. Pykälän 5 momentissa on velvoitettu, että valtion, hyvinvointialueen ja kunnan viranomaisen on toimitettava Verohallinnolle verotusta varten tarpeelliset, hallussaan olevat tiedot kiinteistöistä, niillä olevista rakennuksista, maapohjan ja rakennusten ominaisuuksista, kaavoituksesta ja omistajista. Veromenettelylain 20 §:ssä säädetään siitä, että valtion viranomaisen on Verohallinnon pyynnöstä annettava tai esitettävä tarkastettaviksi sellaiset tiedot, jotka saattavat olla tarpeen verotusta ja muutoksenhakua varten ja jotka selviävät viranomaisen hallussa olevista asiakirjoista tai muutoin ovat tämän tiedossa.

Veromenettelylain 22 §:n 4 momentin mukaisesti aiemmat tiedot on annettava salassapitosäännösten estämättä.

Vuonna 2025 voimaan tuleva rakentamislaki (751/2023) lisää uusia määritelmiä rakentamiseen liittyen. Sen 2 §:n 1 momentin kohdassa 5 rakennus on määritelty seuraavasti: *rakennuksella tarkoitetaan erillistä, kiinteää, paikallaan pysyttäväksi tarkoitettua omalla sisäänkäynnillä varustettua kohdetta, joka sisältää katettua ja seinien erottamaa tilaa*. Saman pykälän 1 momentin kohdassa 4 rakennus on alistettu määritelmän *rakennuskohde* alle. Rakennuskohteella tarkoitetaan *rakennusta tai rakennelmaa, jolla voi olla vaikutusta ympäröivään alueiden käyttöön ja jonka toteuttamisessa on otettava huomioon olennaisia teknisiä vaatimuksia, sekä erityistä toimintaa varten rakennettavaa aluetta, josta aiheutuu vaikutuksia sitä ympäröivien alueiden käytölle*.

Verohallinnolla on oikeus saada rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä kaikki kaavoitusta ja rakennuksia koskevat tiedot. Erityistapauksissa, Verohallinnolla on oikeus saada myös muut rakentamista (rakennelmat, rakennuskohteet) ja alueidenkäyttöä koskevat tiedot rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä. Tällainen erityistapaus kuitenkin edellyttää erillistä pyyntöä Verohallinnon toimesta Syke:lle.

2.3 Tilastokeskuksen tiedonsaantioikeudet rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä

Tilastolain (280/2004) 14 §:n mukaan valtion viranomaiset ovat velvollisia antamaan salassapitosäännösten estämättä Tilastokeskukselle tilastojen laatimisen kannalta välttämättömät tiedot hallussaan olevista tietoineistoista. Lain 15 §:n mukaan Tilastokeskuksella on oikeus kerätä henkilötietoja valtion viranomaisilta, joiden tulee luovuttaa henkilötiedot salassapitosäännösten estämättä.

Tilastolain 16 §:ssä on kuitenkin säädetty rajoituksesta Tilastokeskuksen oikeuteen kerätä tietoja tiedonantovelvollisuuden nojalla. Pykälän mukaan Tilastokeskuksella ei ole oikeutta tietoihin, jotka ovat kansainvälisten suhteiden, yleisen turvallisuuden, puolustuksen ja valtion turvallisuuden kannalta salassa pidettäviä tietoja.

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmässä käsitellään salassapidettäviä tietoja, joista osa voi olla turvaluokiteltuja.

Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999, *julkisuuslaki*) määrittelee viranomaisen asiakirjojen julkisuutta. Lain 24 §:n 1 momentin mukaan salassa pidettäviä asiakirjoja ovat, jollei erikseen toisin säädetä, henkilöiden, rakennusten, laitosten, rakennelmien sekä tieto- ja viestintäjärjestelmien turvajärjestelyjä koskevat ja niiden toteuttamiseen vaikuttavat asiakirjat, jollei ole ilmeistä, että tiedon antaminen niistä ei vaaranna turvajärjestelyjen tarkoituksen toteutumista (kohta 7) sekä asiakirjat, jotka ovat suojelupoliisin ja muiden viranomaisten asiakirjat, jotka koskevat valtion turvallisuuden ylläpitämistä, jollei ole ilmeistä, että tiedon antaminen niistä ei vaaranna valtion turvallisuutta (kohta 9).

Laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta (906/2019, *tiedonhallintalaki*), säätelee 18 §:ssä asiakirjojen turvallisuusluokittelusta. Valtion virastoissa on turvallisuusluokiteltava asiakirjat ja tehtävä niihin turvallisuusluokkaa koskeva merkintä, jos asiakirja tai siihen sisältyvä tieto on salassapidettävä julkisuuslain 2,5 tai 7-11 kohdan perusteella ja asiakirjaan sisältyvän tiedon oikeudeton paljastuminen tai oikeudeton käyttö voi aiheuttaa vahinkoa kansainvälisille suhteille tai yleiselle turvallisuudelle.

Turvallisuusluokkaa koskeva merkintä on tehtävä myös niissä tilanteissa, joissa asiakirjan laatinut viranomainen ei ole tehnyt tai kuntien tapauksessa ole pystynyt tekemään turvallisuusluokkaa koskevaa merkintää. Tällöin esimerkiksi kunnan salassapidettäväksi määrittelemä asiakirja voi muuttua valtion viranomaisen käsittelyssä turvallisuusluokitelluksi.

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmässä käsiteltävien salassapidettävien tietojen ja asiakirjojen salassapitoperuste on pääsääntöisesti julkisuuslain 24 §:n 1 momentin kohtien 7 ja 9, joiden osalta tulee tehdä arvio siitä, tuleeko asiakirja merkitä turvallisuusluokitelluksi. Viranomaisten käytännöt salassapidosta ja asiakirjojen turvallisuusluokittelussa eivät ole yhtenäisiä.

Tilastokeskuksella ei tällä hetkellä ole oikeutta saada rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä turvaluokiteltua tietoa tilastolain 16 §:n mukaisen rajoituksen vuoksi.

3 Tavoitteet

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmää koskevan lain tavoitteena on edistää rakennetun ympäristön tiedonhallintaa, tietojen ajantasaisuutta ja laatua, koneluettavuutta sekä saavutettavuutta tarjoamalla pääsy viranomaistietovarannoissa olevaan rakennetun ympäristön tietoon. Esityksellä pyritäisiin varmistamaan, että viranomaisilla olisi kaikissa tilanteissa pääsy tarvitsemaansa rakennetun ympäristön tietoon.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan, että valtion viranomaisille myönnetään oikeudet välttämättömiin salassapidettäviin tietoihin, jotta viranomaisten välinen tiedonkulku ei keskeydy, mikäli valtion viranomainen luopuisi Digi- ja väestötietoviraston ylläpitämän väestötietojärjestelmän palveluiden käytöstä ja siirtyisi käyttämään rakennetun ympäristön tietojärjestelmää. Tietojen saannin perusteita ei ehdoteta muutettavaksi. Viranomaisilla tulisi olla tehtäviensä vuoksi oleva välttämätön syy saada salassaidettavia tietoja. Muilla kuin esityksessä ehdotetuilla viranomaisilla olisi joko omaan erityislainsäädäntöönsä perustuva oikeus saada salassapidettäviä tietoja pyynnöstä tai tehtäviensä hoitamiseksi.

Lisäksi lakiin rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä tehtäisiin tekninen korjaus.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

Ehdotuksella ei olisi uusia valtiontalouteen tai kuntien talouteen vaikuttavia vaikutuksia. Esityksessä ei esitetä kunnille tai yrityksille uusia velvollisuuksia tai kevennetä näitä koskevaa sääntelyä.

Esityksen pääasialliset vaikutukset liittyisivät tiedonhallinnan ja henkilötietojen käsittelyn muutosvaikutuksiin.

4.3 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

4.3.1 Vaikutukset valtion viranomaisiin

Esityksellä mahdollistettaisiin rakennetun ympäristön tietojärjestelmän laajamittainen käyttöönotto ilman esteitä valtion virastoissa. Rakennustietoa ylläpidetään Digi- ja väestötietoviraston toimesta väestötietojärjestelmässä ja tietovarannosta käytetään nimeä *rakennus- ja huoneistotietorekisteri*.

Viranomaisilla on jatkossakin mahdollisuus hakea tiedot rakennus- ja huoneistotietorekisteristä suoraan Digi- ja väestötietovirastosta niin kauan, kunnes Digi- ja väestötietovirasto luopuu ns. perättäistoimituksista vuoden 2025 aikana manner-Suomen kuntien ja viranomaisten osalta.

Valtion viranomaiset, jotka ottavat rakennetun ympäristön tietojärjestelmän käyttöön vuoden 2024 aikana, ei kohdistuisi niiden viranomaistehtäviin kohdistuvia muutoksia, vaan tietojen käsittelyä voitaisiin jatkaa kuten aiemmin.

Verohallinnon ja Suomen ympäristökeskuksen välillä on sovittu, että rakennetun ympäristön tietojärjestelmä tarjoaisi muutostietopalvelurajapinnoissaan kaikki tiedot, ja Verohallinto itse määrittelee, mitä tietoja se rajapinnalta käyttää. Näin mahdollinen kiinteistöverouudistus ei aiheuttaisi muutostarpeita rakennetun ympäristön tietojärjestelmään. Esityksellä varmistettaisiin, että Verohallinnon tietotarpeita palveltaisiin kaikkien tietojen osalta.

4.3.2 Vaikutukset Ahvenanmaahan

Esityksellä ei ole vaikutuksia Ahvenanmaahan. Rakennetun ympäristön tietojärjestelmää ei ole otettu käyttöön Ahvenanmaalla tai sen kunnissa. Ahvenanmaan maakunta sekä Ahvenanmaan kunnat voivat kuitenkin halutessaan ottaa käyttöön rakennetun ympäristön tietojärjestelmän.

4.4. Tietoyhteiskuntavaikutukset

4.4.1 Tiedonhallinnan muutosvaikutukset

Esityksellä olisi joitain vaikutuksia tiedonhallintaan. Ehdotetut muutokset vaikuttaisivat valtion viranomaisten ja kuntien asianhallintaan, tietojen luovutukseen sekä tiedonsiirtoon. Ehdotetuilla muutoksilla ei olisi uusia vaikutuksia kansalliseen turvallisuuteen tai kyberturvallisuuteen. Rakennetun ympäristön tietojärjestelmän osalta tietojärjestelmän ja siinä käsiteltävien tietojen turvallisuutta sekä kyberturvaa on arvioitu osana hallituksen esitystä 140/2022 vp. sivuilla 24-26 kappaleessa 2.11.15 Digitaalinen turvallisuus.

Ahvenanmaan osalta tiedonhallintaan ei esitettäisi tai olisi muutoksia. Ahvenanmaan maakunta sekä sen kunnat toimisivat viranomaisten kanssa kuten aiemmin, elleivät ne ottaisi vapaaehtoisesti rakennetun ympäristön tietojärjestelmää käyttöönsä.

4.4.2 Vaikutukset yksityisyyden ja henkilötietojen suojaan

Esityksellä olisi osittaisia vaikutuksia henkilötietojen käsittelyyn ja yksityisyyden suojaan.

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annetun lain 10 §:ään ehdotettujen muutosten osalta, kyse olisi henkilötiedoista, joihin ehdotetuilla uusilla viranomaisilla olisi jo ennestään oikeudet. Näiden viranomaisten henkilötietojen käsittelyyn ei ehdotettaisi muutoksia, ainoastaan kanavaan, josta viranomaiset saisivat tiedot.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Mikäli lakiin ei tehtäisi muutoksia, Verohallinnon tiedonsaantitarpeisiin ja -oikeuksiin ei olisi vaikutuksia. Verohallinto voisi jatkossakin tehdä erillisen tietopyynnön tarvitsemistaan erityistiedoista. Muiden viranomaisten osalta tiedonkulku voi keskeytyä, mikäli Digi- ja väestötietovirasto lopettaa tiedontoimituspalvelunsa tai mikäli paikkatietoon kohdistetaan uusia salassapitoperusteita. Mikäli viranomaiset eivät saisi tehtävissään välttämättömiä tietoja rakennetusta ympäristöstä voisivat näiden viranomaisten tehtävät keskeytyä kokonaan tai osittain.

6 Lausuntopalaute

Luonnoksesta hallituksen esitykseksi pyydettiin kirjallisia lausuntoja ajalla 26.3.2024 – 5.5.2024. Lausuntokierros järjestettiin lausuntopalvelu.fi -palvelussa. VAHVA-asianhallintaa käyttäviä ministeriöitä ja viranomaisia pyydettiin antamaan lausuntonsa myös VAHVAn kautta. Osa lausunnoista annettiin sähköpostitse. Esitysluonnoksesta annettiin 38 lausuntoa. Lausuntoja pyydettiin viranomaisilta, Ahvenanmaan maakunnan hallitukselta, keskeisiltä sidosryhmiltä, ministeriöiltä sekä kunnilta.

Lausuntoja saatiin mm. kunnilta, viranomaisilta, Ahvenanmaan maakuntahallitukselta, aluemuseoilta, ministeriöiltä ja etujärjestöiltä.

Lausunnot löytyvät valtioneuvoston hankeikkunasta tunnuksen YM050:0/2023 alta ja lausuntopalvelu.fi -sivustolta

Lausunnoissa pääasiassa kannatettiin esitystä, mutta pyydettiin kiinnittämään tarkkuutta esityksessä käytettyihin termeihin, pykäläkohtaisiin perusteluihin sekä tavoitteisiin. Eniten palautetta sai lakiehdotuksen 9 a §. Ehdotettu pykälä nähtiin kannatettavana, mutta erityisesti Suomen Kuntaliitto ja suuremmat kunnat katsoivat, että ehdotus vaatisi paljon huolellista jatkovalmistelua. Valtiovarainministeriö ja Verohallinto toivoivat lausunnoissaan suurempaa tarkkuutta sääntelyyn sekä laajempaa ja kattavampaa toteutusta kuin lausuntopyynnössä esitetty.

Puolustusministeriö esitti huolensa siitä, että Suomen ympäristökeskukselle ehdotettuja uusia tiedonsaantioikeuksia voitaisiin käyttää tietojärjestelmästä annetun lain 1 §:n 2 momentin tarkoittaman puolustustarkoitusta koskevien salassa pidettävien tietojen käsittelykiellon kiertämiseksi ja pyysi varmistamaan, että puolustustarkoitusta koskevan salassa pidettävän tiedon käsittelyn kieltoa ei kierrettäisi.

Erityisesti huolta kannettiin siitä, mikä organisaatio vastaisi kiinteistöverotietoihin liittyvästä asiakaspalvelusta ja riittäisivätkö Suomen ympäristökeskuksen resurssit asian hoitamiseksi. Huolta herätti myös se, että voitaisiinko salassapidettäviä verotietoja jakaa 10 §:n osalta myös muille viranomaisille, jos nämä katsoisivat tietojen olevan välttämättömiä tehtäviensä hoitamiseksi.

Termi ”ylläpito” jäi lausunnonantajille epäselväksi. Monelle lausunnonantajalle jäi käytetystä termistä kuva siitä, että Verohallinnon tiedoilla korvattaisiin kuntien tietoja.

Lausuntojen perusteella lakiehdotuksen 9 a § poistettiin esityksestä. Ehdotus palautettiin ympäristöministeriön valmisteluun.

Lausunnoissa kannatettiin ehdotuksen 10 §:ää, mutta katsottiin, että pykälä kaipaasi täsmentämistä viranomaisten tiedonsaantioikeuksien rajausten osalta. Osa lausujista toi lausunnoissaan esiin huolensa siitä, että 10 § mahdollistaisi valtion viranomaisilla paljon laajemman tiedonsaantioikeuden rakennetun ympäristön tiedoista, kuin mitä niillä on ollut aikaisemmin muista viranomaisista. Lausunnonantajat toivoivat tarkempaa perustelua perusteluteksteihin siitä, että mihin tehtäviin viranomaiset tarvitsevat mitään salassapidettävää tietoa. Osassa lausunnoissa katsottiin, että 10 §:ään tulisi kattavammin muuttaa ja kirjata viranomaistehtävät jokaisen viranomaisen osalta, kuten esimerkiksi laissa positiivisesta luottotietorekisteristä. Maa- ja metsätalousministeriö ehdotti lausunnossaan, että Ruokavirastolle tulisi lisätä tiedonsaantioikeudet ehdotetun pykälän kautta.

Lakiehdotuksen 10 §:n osalta muutettiin pykälän kirjoitusasua siten, että pykälän luettelo viranomaisista tehtiin erilliseksi listaksi.

Pykälän perusteluihin tarkennettiin, että viranomaisten tiedonsaantioikeuksissa kyse on vain viranomaisen tehtävien kannalta välttämättömistä tiedoista, ei kaikista tietojärjestelmän salassapidettävistä tiedoista. Perusteluihin tarkennettiin myös uusien viranomaisten tehtäviä sekä täsmennys siitä, että kyse ei ole pelkästään vedenottamoihin tai viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 § 1 momentin 7 kohdan mukaan salassapidettävistä tiedoista.

Lausunnon teknistä korjausta koskeva ehdotus katsottiin kannatettavaksi. Osa lausunnonantajista katsoi teknisen korjauksen mukaisen kirjauksen kaipaavan erillistä tulkintaa sen tarkoituksesta.

Lausuntojen perusteella tehtiin yleisperusteluihin korjauksia. Yleisperusteluihin lisättiin tarkennukset, että tietojärjestelmästä annetun lain mukaan tietojärjestelmässä ei voi käsitellä arkaluonteisia tietoja tai eräitä puolustustarkoitukseen liittyviä tietoja. Esitykseen tehtiin myös koko esitystä koskevaa kielenhuoltoa ja korjattiin esitysluonnoksessa olleita kirjoitusvirheitä.

7 Säännöskohtaiset perustelut

2 §. *Rakennetun ympäristön tietojärjestelmän tarkoitus ja yleinen rakenne.* Pykälään tehtäisiin tekninen korjaus, jolla palautettaisiin pykälän ensimmäiseen momenttiin lailla 811/2023 virheellisesti poistettu lause ”Tiedon keräämisen tarkoituksena on käyttää sitä laissa säädettyihin olennaisiin viranomaiskäyttötarkoituksiin”. Muutos tulisi voimaan 1.1.2025, jolloin laki 811/2023 tulee voimaan.

10 §. *Viranomaisten tiedonsaantioikeudet salassapidettävistä tiedoista.* Pykälään lisättäisiin uusina viranomaisina Maanmittauslaitos, aluehallintovirastot, Tilastokeskus, elinkeino- ja ympäristökeskukset (ELY), elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskuksella (KEHA), Verohallinto, Museovirasto sekä museolaissa (314/2019) tarkoitettut alueelliset vastuumuseot niiden hoitaessa museolain 7 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua tehtävää sekä Ruokavirasto. Ehdotetut uudet viranomaiset saisivat tiedot teknisten rajapintojen välityksellä.

Pykälän mukaiset tiedonsaantioikeudet koskisivat vain niitä tietoja, jotka ovat välttämättömiä viranomaisen toiminnalle. Viranomaiset saisivat tiedot maksutta. Tällaisia välttämättömiä tietoja ovat viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999), eli julkisuuslain, 24 § 1 momentin 7 kohdan perusteella salatut tiedot rakennusten, laitosten ja rakennelmien turvajärjestelyjä koskevat ja niiden toteuttamiseen vaikuttavat asiakirjat. Salassapitoperuste voi perustua myös muuhun julkisuuslain 24 §:n 1 momentin salassapitoperusteeseen.

Kirjauksella Verohallinnosta täydennettäisiin verotusmenettelystä (1558/1995) annetun lain 18 ja 20 §:ää. Nyt ehdotettu tiedonsaantioikeus täydentäisi Verohallinnon tiedonsaantioikeuksia, eikä edellyttäisi erillistä tietopyyntöä verotusmenettelystä annetun lain 20 §:ssä tarkoitetussa tapauksissa. Näin varauduttaisiin mahdollisiin valmisteilla olevan kiinteistöverotusuudistuksen asettamiin uusiin vaatimuksiin.

Kirjauksella Tilastokeskuksesta täydennettäisiin Tilastolain (280/2004) 14 ja 15 §:ssä määritettyä tiedonsaantioikeutta. Kirjauksella varmistettaisiin Tilastokeskuksen mahdollisuus käsitellä ja laatia tilastoja rakennetusta ympäristön tietojärjestelmässä käsiteltävistä salassa pidettävistä tiedoista, kuten vedenottamoiden paikkatiedoista.

Kirjauksella aluehallintovirastoista, Maanmittauslaitoksesta, ELY-keskuksista, KEHA-keskuksesta, Museovirastosta, Ruokavirastosta sekä museolaissa tarkoitetuista alueellisista vastuumuseoista niiden hoitaessa museolain 7 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua tehtävää varmistettaisiin, että kun edellä mainitut virastot siirtyvät käyttämään rakennetun ympäristön tietojärjestelmää ensisijaisena tiedonlähteenä rakennetun ympäristön tiedolle, niiden aikaisempia tiedonsaantioikeuksia tai mahdollisuuksia käyttää viranomaistehtävissään välttämättömiä tietoja ei heikennettäisi.

Museovirasto, alueelliset vastuumuseot sekä ELY-keskukset saisivat välttämättömät salassapidettävät tiedot rakennuksista ja rakennuskohteista, kun ne toteuttaisivat rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (498/2010, *rakennusperintölaki*) 4 §:ssä tarkoitettujen viranomaisten tehtäviä. Rakennusperinnön suojelemiseen tarvittaisiin tällöin pääasiassa julkisuuslain 24 § 1 momentin 7 kohdan tarkoittamia salassapidettäviä rakennuksia koskevia tietoja. Näitä tietoja tarvittaisiin, jotta edellä mainitut viranomaiset voisivat hoitaa niille osoitettuja valvontatehtäviä sekä antaa rakennusperintölaissa tarkoitettuja lausuntoja. Museovirasto, alueelliset vastuumuseot sekä ELY-keskukset tarvitsisivat tietoja myös hoitaakseen maankäyttö- ja rakennuslaissa, maankäyttö- ja rakennusasetuksessa sekä myöhemmin 1.1.2025 alkaen rakentamislaisissa (751/2023) tarkoitettuja lausuntotehtäviä.

ELY-keskuksilla on myös muita lakiin perustuvia tehtäviä, mitkä edellyttävät tiedonsaantioikeuksia.

ELY-keskukset muodostavat yhdessä aluehallintovirastojen, Ruokaviraston ja kuntien terveysviranomaisten kanssa Ruokahallinnon viranomaisverkoston, jonka tehtävänä on osallistua elintarvikkeiden ja maa-, puutarha- ja metsätalouden tuotantopanosten turvallisuuden ja laadun, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä kasvinterveyden edistämistä, valvontaa ja tutkimusta koskevien hallintotehtävien hoitamiseen. Kyseiset tehtävät ulottuvat osittain myös vedenottamoihin ja vedenhuollon rakennuksiin. Salassa pidettäviä tietoja tarvittaisiin näiden tehtävien hoitamiseen.

Aluehallintovirastojen tiedonsaantioikeus perustuisi aluehallintovirastoista annetun lain (896/2009) 4 §:n mukaisiin tehtäviin, joihin kuuluvat ympäristönsuojelu- ja vesilainsäädännön alaan kuuluvat lupa- ja muut hakemusasiat sekä ympäristönterveystuho.

KEHA-keskuksen tiedonsaantioikeus perustuisi lakiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista (897/2009, *ELY-laki*). Sen 3 a §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan KEHA:n tehtävänä on hoitaa palvelu-, yleishallinto- ja tietohallintotehtäviä ELY-keskuksille. KEHA-tarvitsisi tiedonsaantioikeudet, jotta sen ylläpitämissä järjestelmissä voitaisiin käsitellä ELY-keskusten tarvitsemia tietoja rakennetusta ympäristöstä. Tiedot olisivat niitä, joihin ELY-keskuksilla olisi tarve laissa säädettyjen tehtäviensä toteuttamista varten.

Maanmittauslaitoksen tehtäviin kuuluu peruspaikkatietojen tuottaminen sekä niihin liittyvien palveluiden ja rekisterien ylläpitäminen (laki maanmittauslaitoksesta (1025/2018)). Maanmittauslaitoksella olisi tarve saada rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä sellaiset tiedot, joilla olisi vaikutusta kiinteistötietojärjestelmän ja huoneistotietojärjestelmän ylläpidettäviin tietoihin. Saatavat tiedot koskisivat pääasiassa vedenottamoihin liittyvää paikkatietoa tai rakennuksen tai sen osaan liittyvää salassapidettävää tietoa. Tietoja käytettäisiin kiinteistötietojärjestelmässä (laki kiinteistötietojärjestelmästä ja siitä tuotettavasta tietopalvelusta (453/2002) ja huoneistotietojärjestelmässä (laki huoneistotietojärjestelmästä (1328/2018)).

8 Voimaantulo

Ehdotetaan, että laki tulee voimaan 1.1.2025.

9 Suhde perustuslakiin ja säättämisjärjestys

9.1 Ehdotuksen kannalta keskeiset perusoikeudet

Ehdotettu laki rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta on merkityksellinen perustuslain (731/1999) yksityiselämän ja henkilötietojen suojaa koskevan 10 §:n 1 momentin kannalta.

9.2 Yksityisyyden suoja

9.2.1 Johdanto

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta on säädettävä tarkemmin lailla.

Perustuslain 10 §:n mukaista suojaa täydentävät ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen (Euroopan ihmisoikeussopimus) 8 artiklan mukainen yksityiselämän suoja sekä EU:n perusoikeuskirjan 7 artiklassa turvattu yksityiselämän suoja ja 8 artiklassa turvattu henkilötietojen suoja. Perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdan mukaan perusoikeuskirjassa tunnustettujen oikeuksien ja vapauksien käyttämistä voidaan rajoittaa ainoastaan lailla sekä kyseisten oikeuksien ja vapauksien keskeistä sisältöä kunnioittaen. Suhteellisuusperiaatteen mukaisesti rajoituksia voidaan säätää ainoastaan, jos ne ovat välttämättömiä ja vastaavat tosiasiallisesti unionin tunnustamia yleisen edun mukaisia tavoitteita tai tarvetta suojella muiden henkilöiden oikeuksia ja vapauksia. Perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohdan mukaan siltä osin kuin perusoikeuskirjan oikeudet vastaavat Euroopan ihmisoikeussopimuksessa taattuja oikeuksia, niiden merkitys ja ulottuvuus ovat samat. EU:n tuomioistuimen antamat tuomiot määrittävät näiltä osin yksityiselämän ja henkilötietojen suojan keskeistä sisältöä. Samoin Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan on Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä katsottu kattavan myös henkilötietojen suojan.

9.2.2 Rakennetun ympäristön tietojärjestelmään sisältyvien tietojen luonne

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annetun lain mukaan, rakennetun ympäristön tietojärjestelmässä käsitellään alueidenkäyttöön ja rakentamiseen liittyvää paikkatietoa.

Paikkatiedon luonteeseen kuuluu, että se voi olla myös henkilötieto. Tieto saa henkilötietoluonteen, jos se liittyy tunnistettavissa olevaan luonnolliseen henkilöön. Tieto voi olla henkilötieto esimerkiksi, jos luonnollisten henkilöiden omistuksessa tai käytössä olevaan paikkaan, kuten asuinrakennukseen, voidaan yhdistää tieto siitä, kuka rakennuksessa asuu tai kuka sen omistaa.

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmässä käsiteltävät tiedot voivat sisältää myös salassa pidettäviä tietoja, jos sellaisia tietoja sisältyy kuntien, maakuntien tai valtion viranomaisten niihin asiakirjoihin, joita käsitellään tietojärjestelmässä. Rakennetun ympäristön tietojärjestelmässä käsiteltävät asiakirjat ja tiedot olisivat julkisia, ellei salassapitoperuste jonkin asiakirjan kohdalla johtaisi tiedon salassapitotarpeeseen.

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmässä käsitellään henkilötietoja laajamittaisesti. Seuraavassa selostetaan, miten kansallista liikkumavaraa on käytetty ottaen huomioon perustuslain vaatimukset ja perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset tällaisen tiedon käsittelyssä.

Salassa pidettävän tiedon käyttö ja luovutus

Suomen ympäristökeskus hallinnoi rakennetun ympäristön tietojärjestelmän käyttöoikeuksia ja päättää siten myös siitä, millä tahoilla on oikeus saada käyttää tietoja suoraan käyttöoikeuksien nojalla. Jos kyse olisi muista kuin yhteisrekisterinpitäjinä (kunnat, maakuntien liitot, laki rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä 4 §) toimivista tahoista, käyttöoikeuksien myöntämisessä olisi asiallisesti kyse myös julkisuuslaissa tarkoitettua tiedon antamisesta julkisesta asiakirjasta. Ympäristökeskus voi käsitellä ja muun muassa antaa ulkopuolisille myös kuntien tallentamia salassa pidettäviä tietoja, jolloin Suomen ympäristökeskuksen vastuulla on huolehtia julkisuuslain ja tiedonhallintalain mukaisesti, että se ei luovuta järjestelmästä eteenpäin salassa pidettäviä tietoja muille kuin näihin tietoihin oikeutetuille. Vastaavasti sen on varmistettava, että tiedon saajalla on oikeus käsitellä luovutettavia henkilötietoja. Samoin jos maakunta tai kunta luovuttaisi tietojärjestelmään tallentamia asiakirjoja julkisuuslain 14 §:n perusteella, sen olisi varmistettava, että tiedon pyytäjällä olisi laissa säädetty oikeus asiakirjassa olevien salassa pidettävien tietojen saamiseen ja henkilötietojen käsittelyyn.

Salassa pidettävien tietojen luovuttamisen rajoituksista seuraa, että tiedon salassapitotarve selvitetään aina erikseen ennen tiedon luovuttamista. Jos Suomen ympäristökeskus luovuttaa salassa pidettäviä tietoja eteenpäin, sen on varmistettava, että tiedon pyytäjällä on lakisääteinen oikeus saada kyseiset salassa pidettävät tiedot. Samoin, jos Suomen ympäristökeskus tai muu yhteisrekisterinpitäjä luovuttaa rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä tietoja julkisuuslain tai tiedonhallintalain säännösten nojalla, sen on noudatettava asianomaisten lakien säännöksiä salassa pidettävien asiakirjojen antamisesta.

Oikeudesta saada salassa pidettäviä tietoja säädetään pääasiassa julkisuuslaissa ja muualla lainsäädännössä. Lisäksi tietojärjestelmää 10 §:ssä s säädetään viranomaisten oikeudesta saada salassa pidettäviä tietoja. Rakennetun ympäristön tietojärjestelmään ei voi tallentaa sellaisia kuntien tai maakunnan liittojen asiakirjoihin sisältyviä tietoja, jotka koskevat puolustustarkoitusta varten tapahtuvaa alueidenkäytön suunnittelua ja rakentamista, sillä tällaisen tiedon käsittely on rajattu pois lain soveltamisalasta tietojärjestelmästä annetun 1 §:n 2 momentissa. Tietojärjestelmässä ei voi myöskään käsitellä arkaluonteista henkilötietoa.

Henkilötietojen käyttötarkoitussidonnaisuus

Tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan b alakohdassa säädetään henkilötietojen käyttötarkoitussidonnaisuudesta. Sen mukaan henkilötiedot on kerättävä tietty nimenomaista ja laillista tarkoitusta varten, eikä niitä saa käsitellä myöhemmin näiden tarkoitusten kanssa yhteensopimattomalla tavalla.

Kun henkilötietojen käsittely perustuu asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c tai e alakohtiin, voidaan kansallisen liikkumavaran mukaisesti säätää niistä tahoista ja tarkoituksista, joihin henkilötietoja voidaan luovuttaa. Mikäli katsotaan, että tietojen käyttötarkoitus muuttuu luovutuksen seurauksena, on luovutuksen edellytyksiä arvioitava käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatetta vasten siten kuten tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 4 kohdassa säädetään. Luovutussäännöksen on oltava välttämätön ja oikeasuhtainen toimenpide tietosuoja-asetuksen 23 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden turvaamiseksi.

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmä palvelee alueidenkäyttöä ja rakentamista koskevia tiedonsaannin tarpeita (laki rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä 2 §). Tietoja kerätään tietojärjestelmästä annetun lain 5 ja 7 §:n mukaisesti. Lisäksi tietovarannot voivat sisältää 9 §:n perusteella tallennettuja tietoja.

Lakiehdotuksessa ei ehdoteta Suomen ympäristökeskukselle uusia tiedonsaantioikeuksia.

Lakiehdotuksen 10 §:ssä ehdotetut uudet tiedonsaantioikeudet koskisivat salassa pidettäviä rakentamista koskevia tietoja, jossa kyse on laitosten tiedoista, jotka olisi salattu julkisuuslain 24 §:n 1 momentin kohdan 7 mukaisesti. Tällaisissa tiedoissa salattavat henkilötiedot olisivat osoitetietoja tai pysyviä rakennustunnuksia. Osoitetietojen ja pysyvien rakennustunnusten tarkoitus on rakennuksen sijainnin osoittaminen ja rakennuksen yksilöiminen järjestelmässä viranomaisten tarkoitusta varten. Tietojen luovuttamisella ei poikettaisi siten yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklan mukaisesta käyttötarkoitussidonnaisuudesta.

Salassapidon murtaminen

Perustuslakivaliokunta on arvioinut viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta ja kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen. Viranomaisen tiedonsaantioikeus ja tietojen luovuttamismahdollisuus ovat voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta "tarpeellisiin tietoihin", jos tarkoitetut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus "tietojen välttämättömyydestä" jonkin tarkoituksen kannalta (ks. esim. PeVL 17/2016 vp, s. 2—3 ja siinä viitatu lausunnot). (PeVL 12/2019 vp, s. 3)

Valiokunta ei ole pitänyt hyvin väljiä ja yksilöimättömiä tietojensaantioikeuksia perustuslain kannalta mahdollisina edes silloin, kun ne on sidottu välttämättömyyskriteeriin (ks. esim. PeVL 71/2014 vp, s. 3/I, PeVL 62/2010 vp, s. 4/I ja PeVL 59/2010 vp, s. 4/I). (PeVL 17/2021 vp, kappale 188).

Perustuslakivaliokunta on painottanut toistuvasti, että erottelussa tietojen saamisen tai luovuttamisen tarpeellisuuden ja välttämättömyyden välillä on kyse tietosisältöjen laajuuden ohella myös siitä, että tietoihin oikeutettu viranomainen omine tarpeineen syrjäyttää ne perusteet ja intressit, joita tiedot omaavaan viranomaiseen kohdistuvan salassapidon avulla suojataan. Mitä yleisluonteisempi tietojensaantiin oikeuttava sääntely on, sitä suurempi on vaara, että tällaiset intressit voivat syrjäytyä hyvin automaattisesti. Mitä täydellisemmin tietojensaantioikeus kytketään säännöksissä asiallisiin edellytyksiin, sitä todennäköisemmin yksittäistä tietojensaantipyyntöä joudutaan käytännössä perustelemaan. Myös tietojen luovuttajan on tällöin mahdollista arvioida pyyntöä luovuttamisen laillisten edellytysten kannalta. Tietojen luovuttaja voi lisäksi kieltäytymällä tosiasiallisesti tietojen antamisesta saada aikaan tilanteen, jossa tietojen luovuttamisvelvollisuus eli säännösten tulkinta saattaa tulla ulkopuolisen viranomaisen tutkittavaksi. Tämä mahdollisuus on tärkeä tiedonsaannin ja salassapito-intressin yhteensovittamiseksi (ks. esim. PeVL 48/2017 vp, s. 5 ja siinä viitatus lausunnot). Valiokunnan mielestä erottelua puoltavat seikat saavat erityisen painoarvon säädettäessä viranomaisen oikeudesta saada tai luovuttaa tietoja salassapitosäännösten estämättä sähköisessä toimintaympäristössä (ks. PeVL 73/2018 vp, s. 8—10 ja PeVL 12/2019 vp, s. 4).

Perustuslakivaliokunta on aiemmin arvioinut säännöstä, jonka mukaan Rikosseuraamuslaitoksella on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä maksukortin myöntäneeltä tai maksun välittäjänä toimivalta maksulaitokselta välttämättömät tiedot Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksukortin käytön hallinnointia varten sekä maksukortin vankeuslain 9 luvun 3 a §:n ja tutkintavankeuslain 5 luvun 3 a §:n mukaista maksutapahtumien valvontaa varten (PeVL 36/2020 vp, s. 5). Perustuslakivaliokunnan mukaan sääntely oli valiokunnan tietojen luovuttamista ja saamista koskeva käytäntö huomioiden sinänsä asianmukaisesti sidottu välttämättömyyteen. Välttämättömyyden arvioinnin kannalta oli kuitenkin ongelmallista, että lakiehdotuksesta ei tarkemmin ilmennyt, mitä maksukortin käytön hallinnoinnilla tarkoitetaan. Säännöksen täsmentäminen oli edellytyksenä lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisympäristössä (PeVL 36/2020 vp, s. 5) ja PeVL 27/2021 vp, kappale 21 ja 22).

Perustuslakivaliokunta on arvioinut, että tiedonhallintalain 23 §:ssä säädetty katselupalvelu ei sovellu sellaiseen luovutukseen, jossa viranomaisen on arvioitava luovutettavan tiedon tapauskohtaista välttämättömyyttä (PeVL 11/2024 vp, kappale 13, PeVL 73/2018 vp, s. 10.). Perustuslakivaliokunnan mielestä tekninen rajapinta on sinällään tietoturvallinen tapa siirtää tietoa sähköisessä muodossa. Henkilötietojen ja salassa pidettävien tietojen osalta olisi teknisesti varmistettava luovutettavien tietoaineistojen tapauskohtainen tarpeellisuus tai välttämättömyys tietoja saavan viranomaisen tehtävien hoitamiseksi (PeVL 73/2018 vp, s. 10).

Lakiehdotuksen 10 §:n tehtävän muutoksen mukaan useilla uusilla viranomaisilla olisi oikeus saada välttämättömät tiedot rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä salassapitosäännösten estämättä lakisääteisten tehtäviensä hoitamiseen. Esityksen 10 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa selvitetään tarkemmin, mitkä olisivat niitä lakisääteisiä tehtäviä, joita varten tiedon saaminen voisi olla näille viranomaisille välttämätöntä. Tiedot luovutettaisiin vain teknisen rajapinnan välityksellä, jolloin voitaisiin teknisesti varmistaa luovutettavien tietojen tapauskohtainen välttämättömyys tietoja saavan viranomaisen tehtävien hoitamiseksi, kun luovutettavat tiedot ovat henkilötietoja tai salassa pidettäviä tietoja.

Edellä kerrotuilla perusteilla lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisympäristössä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annetun lain 2 ja 10 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annetun lain (431/2023) 2 §:n 1 momentti ja 10 §, sellaisena kuin niistä on ensin mainittu laissa 811/2023 seuraavasti:

2 §

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmän tarkoitus ja yleinen rakenne

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmä palvelee alueidenkäyttöä ja rakentamista koskevia tiedonsaannin tarpeita. Tiedon keräämisen tarkoituksena on käyttää sitä laissa säädettyihin olennaisiin viranomaiskäyttötarkoituksiin.

10 §

Viranomaisten tiedonsaantioikeudet salassapidettävistä tiedoista

Seuraavilla viranomaisilla on oikeus saada tehtäviensä hoitamisen kannalta välttämättömät tiedot maksutta salassapitosäännösten estämättä rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä:

- 1) Aluehallintovirasto;
- 2) Digi- ja väestötietovirasto;
- 3) elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset;
- 4) elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus;
- 5) Hätäkeskuslaitos;
- 6) Maanmittauslaitos;
- 7) Museovirasto;
- 8) museolaissa (314/2019) tarkoitetut alueelliset vastuumuseot niiden hoitaessa mainitun lain 7 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua tehtävää;
- 9) pelastusviranomaiset;
- 10) puolustusministeriö;
- 11) Puolustusvoimat;
- 12) Ruokavirasto;
- 13) Tilastokeskus;
- 14) Verohallinto.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 5.9.2024

Pääministeri

Petteri Orpo

Ympäristö- ja ilmastoministeri Kai Mykkänen

Laki

rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti *muutetaan* rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annetun lain (431/2023) 2 § 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 811/2023 ja 10 §, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmä palvelee alueidenkäyttöä ja rakentamista koskevia tiedonsaannin tarpeita.

2 §

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmä palvelee alueidenkäyttöä ja rakentamista koskevia tiedonsaannin tarpeita. Tiedon keräämisen tarkoituksena on käyttää sitä laissa säädettyihin olennaisiin viranomaiskäyttötarkoituksiin.

10 §

*Viranomaisten tiedonsaantioikeudet
salassapidettävistä tiedoista*

Puolustusministeriöllä, puolustusvoimilla, Digi- ja väestötietovirastolla, Häätokeskuslaitoksella sekä pelastusviranomaisilla on oikeus saada tehtäviensä hoitamisen kannalta välttämättömät tiedot maksutta ja salassapitosäännösten estämättä rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä.

10 §

*Viranomaisten tiedonsaantioikeudet
salassapidettävistä tiedoista*

Seuraavilla viranomaisilla on oikeus saada tehtäviensä hoitamisen kannalta välttämättömät tiedot maksutta salassapitosäännösten estämättä rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä:

- 1) Aluehallintovirasto;
- 2) Digi- ja väestötietovirasto;
- 3) elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset;
- 4) elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus;
- 5) Häätokeskuslaitos;
- 6) Maanmittauslaitos;
- 7) Museovirasto;
- 8) museolaissa (314/2019) tarkoitetut alueelliset vastuumuseot niiden hoitaessa mainitun lain 7 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua tehtävää;
- 9) pelastusviranomaiset;
- 10) puolustusministeriö;

Voimassa oleva laki

Ehdotus

- 11) Puolustusvoimat;
- 12) Ruokavirasto;
- 13) Tilastokeskus;
- 14) Verohallinto.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .